

Lyksalig uvidenhed



Indførende meditationer

»Lovpris ikke fuldkomne systemer, rems ikke op, hvad videnskaberne
Har nået (videnskaberne, min Gud, åh, disse videnskaber!) –
Videnskaberne, kunsten, den moderne civilisation!

Hvordan har jeg forbrudt mig mod guderne?

Hvis I har fundet sandheden så gem den godt!

Jeg er specialist på mit felt, specialist i mit speciale.
Uden for det er jeg en tåbe og som sådan i min bedste ret.
I min bedste ret, har I forstået?

Lad mig for himlens skyld være i fred!«

Fernando Pessoa

* Statsminister Anders Fogh Rasmussen indledte året med at kritisere statsautoriserede smagsdommere. For mig er forskere en slags smagsdommere, der ved mere og bedre end mennesker som vi er flest, fordi de har smag for 'at være i det sande'. Men det er vigtigt at være opmærksom på, at 'smag' og dermed forskningsresultater er forskellig blandt forskere, og at politikere gør brug heraf. Et eksempel herpå er diskussionen om virkningen for tosprogede elevers danskundskaber af at undervise dem i modersmål. I Politiken den 3. december 2001 tog undervisningsminister Ulla Tørnæs stilling til professor Anne Holmens forskningsresultater, der kan bruges til at tale for, at modersmålsundervisning har en positiv effekt på indlæring af danskundskaber. Men undervisningsminister Ulla Tørnæs valgte at se bort fra disse resultater. Det begrundede hun med, at der var delte opfattelser af sagen, underforstået, at andre forskeres resultater kunne bruges til at tale for det modsatte. Det er Ulla Tørnæs i sin bedste ret til at mene, en politikers metier er nemlig at mene, og en politiker kan begrunde disse meninger som vedkommende foretrækker. Ikke desto mindre er jeg et bekymret vidne til væksten i en problematisk variant af det politiske meneri, der betyder, at det for politikere er muligt at fremstille det ene videnskabelige resultat som lige så godt som det andet.

For forskningen og for samfundet er en nivellerende brug af forskningsresultater selvfølgelig et problem, men nok så interessant er, at problemet gøres muligt af forskningen selv.

Forskningsinstitutioner er organiseret i fag og faglige perspektiver og bemandet af fagfolk, der får fred og ro til faglig fordybelse og opdyrkelse af specialviden. Det er nødvendigt, men som filosofen Hans Fink fra Institut for filosofi ved Aarhus Universitet gjorde opmærksom på i Asterisk 4, rummer det også en fare for at skabe fagpersoner med en tendens til at afpisse territorier, og som forhindrer overskridelse af en etableret faglighed i en saglighedstjeneste. Men pointen her er, at det desværre ikke forhindrer den nivellerende brug af forskningsresultater – der minder om en amerikansk retssal - indenfor det pædagogiske område. Tværtimod. I samme øjeblik forskere mister besindelsen på, at deres faglige viden kun har en relativ berettigelse, får politikere lettere ved at bruge forskningen mod forskning, at imødegå eksperter med deres modeksperter.

Enhver viden er betinget af en lyksalig uvidenhed, det vil sige, at man kun ved noget, ikke alt, ved at se bort fra en mulig viden. Filosofen Friedrich Nietzsche sagde med rette; »der er så meget jeg ikke vil vide. – Visdommen sætter også grænser for erkendelsen«.

Lyksalig uvidenhed er menneskets lod, og altså også en forskers og en politikers. Men særligt for en forsker bør lykken ved et forskningsresultat være kortvarig ud fra erkendelsen af, at forskerens resultatet ikke er Vorherres, den excellente kraftkarl, der som bekendt ved alt. En moderne forskningsinstitution må holde fast ved en ambition om at blive Vorherre ved at sætte en vilje til kommunikation på tværs af fag og faglige perspektiver på sagen igennem. En sådan vilje kan for eksempel manifestere sig i videnskabelige konsensuskonferencer, eksperthøringer mv., der forpligter forskere på at konferere deres delte opfattelser af sagen i en ædel kappestrid om at opnå den bedste videnskabelige dokumentation for en anbefaling til det politiske system. Hvis en sådan altså kan drages på det foreliggende grundlag. Hvis ikke, ja, så kan frugten af striden være at tydeliggøre, hvad forskere ikke er uenige om at vide, hvad man er enige om at være uenige om – og i hvilket omfang denne uenighed endnu ikke er belastet af viden om sagen, men blot forskellige meninger om denne. Sådanne udredninger vil gøre lyksaligheden blandt forskere mindre, men forskningens anbefalingskraft overfor politikere større. ▲